

fam omnem suscipit, & criminibus illis pro Rege se supponit reum: memoriam tuam implorat, qua vales plurimum: negat unquam se à te in Deiotari tetrarchia pedem discessisse: in primis finibus tibi se præstò fuisse dicit, utque ad ultimos profectum: cum è balneo exisses, tecum se fuisse: cum illa munera inspexisses cœnatus: cum in cubiculo recubuisses: eademque assiduitatem tibi se præbuisse postridie. Quamobrem, siquid eorum, quæ obiecta sunt, cogitatum sit, non recusat, quin id facinus suum iudices. Quocirca C, Cæsar, velim existimes, hodierno die sententiam tuam, aut cum summo dedecore miserrimam pestem importaturam esse regibus, aut incolumem famam cum salute: quorum alterum optare illorum crudelitatis est: alterum con-

servare, clementiæ tuæ.

IN

IN M. ANTONIUM PHILIPPICAM I.

ORATIO.

Antequam de Repub. Patres conscripti, dicam ea, quæ dicenda hoc tempore arbitror, exponam vobis breviter consilium, & profectiois, & reversionis meæ. Ego cum sperarem aliquando ad vestrum consilium, auctoritatemque Remp. esse revocatam, mandandum mihi statuebam, quasi in vigilia quadam consulari, ac senatoria: nec verò usquam discebam, nec à Repub. deieciabam oculos: ex eo die, quo in ædem Telluris convocati sumus, in quo templo, quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis. Atheniensiumque renovavi vetus exemplum. Græcum etiam verbum usurpavi, quod tum in sedandis discordijs usurpaverat civitas illa, atque omnem memoriam discordiarum oblivione sempiterna delendam censui. Præclara tum oratio M. Antonij: egregia etiam voluntas: pax denique per eum, & per liberos eius cum præstantissimis civibus confirmata est. Atque his principijs reliqua consentiebant: ad des-

-1A

Q2

libe-

liberationes eas, quas habebat domi de Republica, principes civitatis adhibebat, ad hunc ordinem res optimas deferebat: nihil tum, nisi quod erat notum omnibus, in C. Cæsaris commentariis reperiebatur: summa constantia ad ea, quæ quaesita erant, respondebat. Numqui exules restituti? Unum aiebat, præterea neminem. Num immunitates date? Nullæ respondebat. Assentiri etiam nos Ser. Sulpitio clarissimo viro, voluit, nequa tabula post idus Martias ullius de ceteri Cæsaris, aut beneficii figeretur. Multa præterea, ea que præclara: ad singulare enim M. Antonij factum festinat oratio. Dictaturam, quam iam regie potestatis ofenderat, funditus ex Republica sustulit: de qua ne sententias quidem diximus, scriptum senatusconsultum quod fieri vellet, attulit, quo recitato, auctoritatem eius summo studio secuti sumus eique amplissimis verbis per Senatusconsultum gratias egimus. Lux quædam videbatur oblata non modo regno, quod pertuleramus, etiam regni timore sublato: magnamque pignus ab eo Reip. datum, se liberam civitatem esse velle, cum Dictatoris nomen, quod sepe istum fuisset, propter perpetuæ dictaturæ recentem memoriam funditus ex Rep. sustulisset. Liberatus cædis periculo paucis post diebus senatus, unicus impactus est fugitivo illi qui in C. Marij nomen invaserat.

At:

Atque hæc omnia communiter cum collega, alia porro propria Dolabella: que, nisi collega abfuisset, credo eis fuisse futura cõmunia. Nam cum serperet in urbe infinitum malum, idque manaret in dies latius: iidemque bustum in foro facerent, qui illam infepultam sepulturam effecerant, & quotidie magis magisque perditii homines, cum sui similibus servis, tectis ac templis urbis minarentur: talis animadversio fuit Dolabellæ, cum in audaces, sceleratosque servos, tum in impuros, & nefarios liberos, talisque everfio illius execratæ columnæ, ut mirum mihi videatur, tam valdè reliquum tempus ab illo uno die dissenfisse. Ecce enim Kal. Junij, quibus ut adessemus, edixerat, mutata omnia: nihil per senatum: multa, & magna per se ipsum, & absente Populo, & invito. Consules designati se audere negabant in senatum venire: patriæ liberatores urbe carebant ea, cuius à cervicibus iugum servile deiecerant: quos tamen ipsi Consules, & in concionibus, & in omni sermone laudabant. Veterani, qui appellabantur, quibus hic ordo diligentissimè caverat, non ad conservationem earum rerum, quas habebant, sed ad spem novarum prædarum incitabantur. Quæ cum audire mallet, quam videre, haberemque ius legationis liberum, eâ mente discessi, ut adessem Kal. Januar. quod initium senatus co-

Q3

genæ

gendi fore videbatur. Exposui, P. C. profectio-
 consilium: nunc reversionis, quæ plus admira-
 tionis habet, breviter exponam. Cum Brundu-
 sium, iterque illud, quod tritum in Græciam
 est, non sine causa vitavissem, Kal. Sextilibus
 veni Syracusas, quod ab urbe ea transmissio in
 Græciam laudabatur, quæ tamen mihi urbs
 coniunctissima plus una me nocte cupiens re-
 nere non potuit, veritus sum, ne meus repen-
 tinus ad meos necessarios adventus suspitionis
 aliquid afferret, si essem commoratus. Cum au-
 tem me ex Sicilia ad Leucopetram, quod est pro-
 montorium agri Rhegini venti detulissent, ab
 eo loco conscendi, ut transmitterem: nec ita
 multum proventus, reiectus austro sum in eum
 ipsum locum, unde conscenderam, cumque in-
 tempesta nox esset, mansissemque in villa P. Va-
 lerij comitis, & familiaris mei, postridieque apud
 eundem, ventum spensans, manerem, muni-
 cipes Rhegini complures ad me venerunt, ex
 his quidam Romæ recentes: à quibus primum
 accipio M. Antonij concionem: quæ ita mihi
 placuit, ut eà lectâ, de reversione primum cœ-
 perim cogitare: nec ita multo post edictum Bru-
 ti affertur, & Casij, quod quidem mihi, fortas-
 se quod eos etiam plus Reip. quàm familiaritatis
 gratiâ diligo, plenum æquitatis videbatur. Ad-
 debant præterea (sit enim plerumque, ut ii qui

boni quid volunt, afferre, affingant aliquid, quo
 faciant id, quod nuntiant, latius) rem conven-
 turam: Kalend. Sextilibus Senatam frequentem
 fore: Antonium, repudiatis malis suasoribus,
 remisissis Gallijs Provincijs, ad autoritatem Se-
 natus esse rediturum. Tum verò tanta sum cu-
 piditate incensus ad reditum, ut mihi nulli ne-
 que remi, neque venti satisfacerent: non quò
 me ad tempus occursum non putarem, sed ne
 tardius, quàm cuperem, Reip. gratularer. At-
 que ego celeriter Veliam deVectus Brutum vidi,
 quanto meo dolore, non dico: turpe mihi ipsi
 videbatur, in eam urbem me audere reverti, ex
 qua Brutus excederet: & ibi velle tutò esse, ubi
 ille non posset. Neque verò illum similiter atque
 ipse eram, commotum esse vidi: erectus enim
 maximi, ac pulcherrimi facti conscientia, nihil
 de suo casu, multa de nostro quebatur. Ex
 quo primum cognovi, quæ Kalend. Sextilibus in
 Senatu fuisset L. Pisonis oratio: qui quamquam
 parum erat (id enim ipsum à Bruto audieram)
 à quibus debuerat adiutus: tamen, & Bruti testi-
 monio (quo quid potest esse gravius?) & om-
 nium prædicatione, quos postea vidi, magnam
 mihi videbatur gloriam consecutus. Hunc igitur
 ut sequeretur, properavi, quem presentes non
 sunt secuti: non, ut proficerem aliquid (neque
 enim sperabam id, neque præstare poteram) sed

ut, siquid mihi humanitas accidisset (multa autem impendere videbantur præter naturam etiã, præterque fatum) huius diei vocem testem Reip. relinquerem meæ perpetuæ erga se voluntatis. Quoniam utriusque consilij causam, P. C. probatam vobis esse confido, priusquam de Republica dicere incipio, pauca querar de hesternâ Marci Antonij iniuria, cui sum amicus: idque nonnullo eius officio debere esse, etiam præ me semper tuli. Quid tandem erat causæ, cur in Senatu hesternò die tam acerbè solus cogerer? Solus aberam: an non sæpe minùs frequentes fuistis? An ea res agebatur, ut etiam ægrotos deferri oporteret? Annibal, credo, erat ad portas, aut de Pyrrhi pace agebatur: ad quam causam etiam Appium illum, & cæcum, & senem delatum esse, memoriæ proditum est. De supplicationibus referebatur, quo in genere Senatores deesse non solent; coguntur enim non pignoribus, sed eorum, quorum de honore agitur, gratiã: quod idem fit, cum de triumpho referatur, ita sine cura Consules sunt, ut penè liberum sit Senatori non adesse: qui cum mihi mos notus esset, eumque è via languerem, & mihi met displicerem, nisi pro amicitia, qui hoc ei diceret. At ille, vobis audientibus, cum fabris se domum meam venturum esse dixit; nimis iracundè hoc quidem, & valdè intemperanter:

cu-

cuius enim maleficij ista poena est, ut dicere in hoc ordine auderet, se publicis operis disturbaturum publicè ex Senatus sententia ædificatam domum? Quis autem unquam tanto damno Senatorem coegit? Aut quid est ultra pignus, aut mulctam? Quòd si scisset quam sententiam diciturus essem, remisisset aliquid profectò de severitate cogendi. An me censeris, P. C. quod vos inviti secuti estis, decrerim fuisse: ut parentalia cum supplicationibus miscerentur? Ut inexpiabiles Religiones in Remp. inducerentur? Ut decernerentur supplicationes mortuo? Nihil dico quis fuerit ille L. Brutus qui & ipse regio dominatu Remp. liberavit, & ad similem virtutem, & simile factum stirpem iam propè in quingentesimum annum propagavit: aduci tamen non possem, ut quemquam mortuum coniugerem cum deorum immortalium religione: ut cuius sepulchrum nusquam exeret, ubi patentetur, ei publicè supplicetur. Ego verò eam sententiam dixissem, P. C. ut me adversus populū Rom. si quis accidisset gravior Reip. casus, si bellum, si morbus, si fames, facile possem defendere: quæ partim iam sunt, partim timeo ne impendant. Sed hoc ignosceant dii immortales velim, & pop. Romano, qui id non probat, & huic ordini, qui decrevit invitus. Quid? De reliquis Reip. malis licet ne dicere? Mihi verò licet, & semper licebit,

bit, dignitatem iuri, mortem contemnere; potestas modò veniendi in hunc locum sit, dicendi periculum non recuso. Atque utinam, P. C. Kalendis Sextilibus adesse potuissem: non quò profici potuerit aliquid, sed ne unus modò consularis, quod rùm accidit, dignus illo honore, dignus Rep. inveniretur. Quia quidem ex re magnum accipio dolorem, homines amplissimis populi Romani beneficiis usos, L. Pisonem ducem optima: sententiæ non secutos. Idcirco ne nos populus Romanus Consules fecit, ut in altissimo, amplissimoque gradu dignitatis, locati Rempub. pro nihilo haberemus? Non modò vocem nemo L. Pisoni consularis, sed ne vultu quidem assensus est. Quanam est ista voluntatis servitus? Fuerit quaedam necessaria, nec ego hoc ab omnibus ijs desiderio, qui sententiam loco Consulari dicunt: alia causa est eorum, quorum silentio ignosco, alia eorum, quorum vocem requiro; quos quidem doleo in suspitione populo Rom. venire, non modò metus, quod ipsum esse turpe, sed alium alia de causa deesse dignitati suæ. Quare primum maximas gratias & habeo, & ago L. Pisoni, qui non quid efficere possit in Rep. cogitavit, sed quid ipse facere deberet: deinde à vobis, P. C. puto, ut etiam si sequi minus audebitis orationem, atque auctoritatem meam, benigne me tamen, ut fecistis adhuc, audiat.

Primum igitur acta Cæsaris servanda censeo: non quò probem (quis enim id quidem potest?) sed quia rationem habendam maxime arbitror pacis, atque orij. Vellem adesset Antonius, modò sine advocatis, sed ut opinor, sicut ei minus valere, quod mihi heri per illum non licebat: doceret me, vel potius vos, P. C. quemadmodum ipse Cæsaris acta defenderet. An in commentariolis, & chirographis, & libellis se uno auctoritate prolatis, nec prolatis quidem, sed tantummodo dictis, acta Cæsaris firma erunt? Quæ ille in es incidit, in quo populi iussa, perpetuaque leges esse voluit, pro nihilo habebuntur? Equidem sic existimo, nihil tam esse in actis Cæsaris, quàm leges; an si cui quid ille promissit, id erit fixum? Quod idem facere non potuit, ut multis multa promissa non fecerit, quæ tamen multo plura reperta sunt illo mortuo, quàm vivo beneficia per omnes annos tributa, & data; sed ea non muto, non moveo: summo etiam studio preclara illius acta defendo: pecunia utinam ad Opis maneret, cruenta illa quidem; sed his temporibus, cum his quorum est, non redditur, necessaria: quamquam ea quoque si effusa, si in actis fuit. Ecquid est, quod tam proprie dici possit actum eius, qui rogatus in Republica cum potestate, imperioque versatus sit, quàm lex? Quære acta Gracchi: leges Sempronie profere-

tur quare Sylla, Cornelie, quid? Cn. Pompeij tertius consularis in quibus actis consistit? Nèpè in legibus: à Cæsare ipso si quæreres quidnam egisset in urbe, & in toga? Leges multas responderet se, & preclaras tulisse: chirographa verò, aut mutaret; aut non daret, aut si dedisset, non istas res in actis suis duceret. Sed ea ipsa concedo: quibusdam in rebus etiam conniveo: in maximis verò rebus, id est legibus; acta Cæsaris dissolvi, ferendū non puto. Quæ lex melior, utilior, optima etiam Rep. sæpius efflagitata quàm ne prætorie provincie, plus quàm annum, neve plus, quàm biennium consulares obtinerentur? Hæc lege sublata, videntur vobis acta Cæsaris fervari? Quid? Ea lege, quæ promulgata est de tertia decuria iudicium, nonne omnes iudicarie leges Cæsaris dissolvuntur? Et vos acta Cæsaris defenditis, qui leges eius evertitis? Nisi forte si quid memoriæ causâ retulit in libellum, id numerabitur in actis, & quamvis iniquum, & inutile sit defendetur: quod ad populum centuriatis comitijs tulit, id in actis Cæsaris non habebitur. At quæ est ista tertia decuria? Centurionum, inquit: quid? Isti ordini iudicatus lege Iulia, etiam ante Pompeia, Aurelia non patebat? Censu præfinitabatur, inquit, non Centurioni quidem solum, sed Equiti etiam Romano; itaque viri fortissimi, atque honestissimi, qui ordines

duce-

duxerunt, res & iudicant, & iudicaverunt. Non quæro, inquit, istos, quicumque ordinem duxit, iudicet. At si feretis: quicumque equo meruisset, quod est laudatius, nemini probaretis: in iudice enim spectari, & fortuna debet, & dignitatis. Non quæro, inquit, ista: addo etiam iudices manipulares ex legione Alaudarum. Aliter enim nostri negant posse se salvos esse. O contumeliosum honorem iis, quos ad iudicandum nec opinantes vocatis! Hic enim est legis index, ut ij in tertia decuria iudicent, qui liberè iudicare non audeant: in quo quantus error, dii immortales, eorum qui istam legem excogitaverunt! Ut enim quisque sordidissimus videbitur, ita libentissimè severitate iudicandi sordes suas eluet: laborabitque ut honestis decurijs potius dignus videatur, quàm in turpem iure coniectus. Altera promulgata lex est, ut & de vi, & de maiestati damnati, ad populum provocent, si velint: hæc utrum tandem lex est, an legum omnium dissolutio? Quis est hodie, cuius inter sit istam legem manere? Nemo reus est legibus illis, nemo est, quem futurum putemus; armis enim gesta nunquam profecto in iudicium vocabuntur. At res popularis. Utinam quidem velletis aliquid esse populare; omnes enim iam cives de Reip. salute, una & mente, & voce consentiunt. Quæ est igitur ista cupiditas legis eius ferendæ,

qua

turpitudinem summam habeat, gratiam nullam? Quid enim turpis, quam qui maiestatem populi Rom per vim minuerit, eum damnatum iudico, ad eam ipsam vim reverti, propter quam sit iure damnatus? Sed quid plura de lege disputo? Quasi verò id agatur, ut quisquam provocens agitur, id fertur, ne quis omnino unquam istis legibus reus fiat. Quis enim, aut accusator tam amens reperietur, qui reo condemnato abijci se multitudinì conductæ velit? Aut iudex, qui reum damnare audeat, ut ipse ad operas mercenarias statim protrahatur? Non igitur provocatio ista lege datur: sed duæ maximè salutares leges questionēsque tolluntur. Quid est igitur aliud, quam adhortari adolescentes ut turbulenti, ut seditiosi, ut perniciosi cives velint esse? Quam autem ad pestem furor tribunitius impelli non poterit, his duabus quæstionibus de vi, & de maiestate sublatis? Quid, quod abrogatur his legibus Cæsaris, quæ iubent ei, qui de vi, itenque ei, qui maiestatis damnatus sit, aqua, & igni interdici? Quibus cum pro vacatio datur, nonne acta Cæsaris rescinduntur? Quæ quidem ego P. C. qui illa nunquam probavi, ita conservanda concordie causâ arbitratus sum, ut non modo, quas vivus Cæsar leges tulisset, infirmas hoc tempore non putarem, sed ne illas quidem, quas post mortem Cæsaris prolatas esse,

esse, & fixas videris. De exilio reducti à mortuo, civitas data non solum singulis, sed etiam nationibus, & Provinciis universis à mortuo: immunitatibus infinitis sublata vectigalia à mortuo. Ergo hæc uno, verum optimo auctore, domo prolata defendimus: eas leges, quas ipse vobis inspectantibus recitavit, pronuntiavit, tulit, quibus satis gloriabatur, istque legibus Remp. contineri putabat de provinciis, de iudeis, eas, inquam, Cæsaris leges nos, qui defendimus acta Cæsaris, evertendas putamus? Ac ijs tamen legibus, quæ promulgatæ sunt saltem quæri possumus: de ijs, quæ iam late dicuntur, ne illud quidem licuit; illæ enim nulla promulgatione latæ sunt, ante quam scriptæ. Quærent, quid sit cur, aut ego, aut quisquam vestrum P. C. bonis Tribunis plebis leges malas metuat; paratos habemus, qui intercedant, paratos qui Rempub. Religione defendant: vacui metu esse debentis. Quas nihil in recessiones, inquit, quas Religiones nominas? Eas scilicet, quibus Reip. salus continetur. Negligimus illa, & nimis antiqua, & stulta ducimus: forum sepietur: omnes claudentur aditus: armati in praesidijs multis in locis collocabuntur; quid tum? Quod erit ita gestum, id lex erit, & in es theldi iubetis? Cedo illa legitima, *Consules populum iure rogaverunt*; hoc enim à maioribus accepimus

ius rogandi? *Populusque iure servit*, qui populus
 ifne qui exclusus est? Quo iure? An eo, quod vi,
 & armis omne sublatum est? Atque hæc dico de
 futuris: quod est augrum, ante dicere ea, quæ
 vitari possint: quæ si facta non erunt, refelleretur
 ratio mea. Loquor de legibus promulgatis, de
 quibus est integrum vobis: demonstro vitia, tol-
 lite: denuntio vim, arma remove. Irascite qui-
 dem mihi, Dolabella, pro Repub. dicenti non
 oportebat, quamquam quidem te id facturum
 non arbitror; novi facilitatem tuam. Collegam
 tuum, aiunt, in hac sua fortuna, quæ bona ip-
 si videtur: mihi, ne gravius quippiam dicam,
 avorum, & avunculi sui consulatum simitaretur,
 fortunatior videretur: sed eum iracundum
 audio factum. Video autem quàm sit odiosum
 habere iratum eundem, & armatum: cum tan-
 ta præsertim gladiorum sit impunitas: sed pro-
 ponam ius, ut opinor, æquum, quod M. Anto-
 nium non arbitror repudiaturum. Ego siquid in
 vitam eius, aut in mores cum contumelia dixerò,
 quominus mihi inimicissimus sit, non recusabo:
 si consuetudinem meam, quam semper in Rep.
 habui, tenuero, id est, si liberè quæ sentiam, de
 Repub. dixerò: primum deprecor, ne irasca-
 tur: deinde, si hoc non impetro, peto ut sic
 irascatur, ut quibus armis utatur, si ita necesse
 est, ut dicit, sui defendendi causa ijs, qui pro

Re;

Rep. quæ ipsis visa erunt, dixerint, ista arma ne no-
 ceant. Quid hac postulatione dici potest a quibus?
 Quod si, ut à quibusdam mihi eius familiaribus
 dictum est, omnis eum, quæ habetur contra vo-
 luntatem eius oratio, graviter offendit, etiam-
 si nulla inest contumelia, feremus amici natu-
 ram, sed iidem illi ita mecum: non idem tibi ad-
 versario Cæsaris licebit, quod Pisoni soceto: &
 simul admonent quiddam, quod cavebimus:
 nec erit iustior, P. C. in Senatum non veniendi
 morbi causa, quàm mortis. Sed per deos im-
 mortales, te enim intuens, Dolabella, qui es
 mihi charissimus, non possum de utriusque
 vestrum errore reticere. Credo enim vos ho-
 mines nobiles, magna quædam spectantes,
 non pecuniam, ut quidam nimis creduli suspi-
 cantur, quæ semper ab amplissimo quoque, cla-
 rissimoque contempta est, non opes violentas,
 & populo Rom. minimè ferendam potentiam,
 sed charitatem civium, & gloriam concupisse.
 Est autem gloria laus rectè factorum, magno-
 rumque in rempub. meritorum, quæ cum opti-
 mi cuiusque, tum etiam multitudinis testimo-
 nio comprobatur. Dicerem, Dolabella, qui rec-
 tè factorum fructus esset, nisi te paulisper esse
 expertum viderem. Quem recordari in vita tibi
 illuxisse diem lætiorum, quàm cum expiato fo-
 ro, dissipato concursu impiorum, principibus

R

fce.

sceleris poenā affectis, urbe incendio, & cædis inetu liberata, te domum recepisti? Cuius ordinis, cuius generis, cuius denique fortunæ studia tum laudi, & gratulationi tuæ se non obtulerunt? Quin mihi etiā, quo authore te in ijs rebus uti, arbitrabantur, & gratias boni viri agebant, & tuo nomine gratulabantur, Recordare, quaeso, Dolabella, consensum illum theatri, cum omnes earum rerum obliti, propter quas tibi fuerant offensi, significarunt se beneficio novo memoriam veteris doloris abieçisse. Hanc tu potuisti, Dolabella (magno loquor cum dolore) hanc tu, inquam, æquo animo potuisti tantam dignitatem deponere? Te autem, M. Antoni, absentem appello: unum illum diem, quo in aede Telluris senatus fuit, non omnibus ijs mensibus, quibus te quidam multum à me dissentientes beatum putant, anteponis? Quæ fuit oratio de concordia? Quanto metu veterani, quanta sollicitudine civitas tum à te liberata est? Collegam tuum depositis inimicitijs, oblitus auspiciorum, auguria te ipso augure nuntiante, illo primùm die collegam tibi esse voluisti: tuus parvus filius in Capitolinum à te missus pacis obses fuit: quo Senatus die lætior? Quo Populus Romanus? Qui quidem nulla in concione unquam frequentior fuit, tum denique liberati per viros fortissimos videbamus: quia ut

illi

illi volluerant, libertatem pax consequeretur. Proximo, altero, tertio, denique reliquis consecutis diebus, non intermittebas quasi domum aliquod quotidie adferre Reipublicæ: maximum autem illud, quod Dictaturæ nomen sustulisti, hæc iniusta est à te, à te inquam, mortuo Cæsari nota ad ignominiam sempiternā. Ut enim propter unius Manlij scelus, decreto gentis Maniæ, neminem patricium M. Manlium vocari licet: sic tu propter unius Dictatoris odium, nomen Dictatoris funditus sustulisti. Nū huiusce, cum pro salute Reip. tanta gessisses, fortunæ te, num amplitudinis, num claritatis, num gloriæ poenitebat? Unde igitur subito tanta ista mutatio? Nō possum adduci, ut susciper te pecuniā caprum, licet quod cuique licebit, loquatur, credere non est necesse: nihil enim unquam in te sordidum, nihil humile cognovi; quamquam nihil est tam sanctum, quod non soleant domestici depravare nonnunquam; sed novi firmitatem tuam, atque utinam ut culpam, sic etiam suspicionem vitare potuisses: illud magis vereor, ne ignorans verum iter gloriæ, gloriosum putes, plus te unum posse, quàm omnes, & metui à civibus tuis, quàm diligi malis. Quod si ita putas, totam ignoras viam gloriæ. Charum esse civem, bene de Rep. mereri, laudari, coli, diligi, gloriosum est: metui verò, & in odio esse, invidiosum, detesta-

R2

bi.

bile, imbecillum, caducum. Quod videmus etiã in fabula, ipsi illi, qui, *oderint, dum metuant*, dixerit, perniciosum fuisse. Utinam, Antoni, avum meminisses: de quo tamẽn multa audisti ex me, eaque sapissimẽ. Putasne illum immortalitatem mereri voluisse, ut propter armorum habendorum licentiam metueretur? Illa erat vita, illa secunda fortuna, libertate esse parem ceteris, principem dignitate. Itaque, ut omittam res arti prosperas, acerbissimum eius diem supremum malim, quã L. Cinna dominatum, à quo ille crudelissimẽ est interfectus. Sed quid oratione te flectam? Si enim exitus C. Cæsaris efficere hoc non potest, ut malis charus esse, quã metu, nihil cuiusquam proficiet, nec valebit oratio: quem, qui beatum fuisse putant, miserimi ipsi sunt. Beatus est nemo, qui ea lege vivit, ut non modò impune, sed etiam cum summam interfectoris gloria interfici possit. Quare, flecte te quãso, & maiores tuos respice: atque ita gubernare Rempub. ut natum te esse cives tui gaudeant: sine quo nec beatus, nec clarus esse quisquam potest. Et populi quidem Rom. iudicia multa ambo habetis, quibus vos non satis moveri, permolestẽ fero. Quid enim gladiatoribus clamores innumerabilium civium? Quid populi versus? Quid Pompeij statuis plausus infiniti? Quid duobus Tribunis plebis, qui vobis ad-

ver-

versantur? Parumne hæc significant incredibiliter consentientem Populi Rom. universi voluntatem? Quid? Apollinaribus laudis plausus, vel testimonia potius, & iudicia Populi Rom. vobis parva esse videbantur? O beatos illos, qui cum adesse ipsis propter vim armorum non licebat, aderant, tamen, & in medullis Populi Romani, ac visceribus hærebant. Nisi forte Acciorum plaudis, & sexagesimo post anno palmam dari putabitis, non Bruto, qui suis ludis ita curavit, ut in illo apparatusimo spectaculo studiũ Populus Rom. tribuerit absenti, desiderium liberatoris sui perpetuo plausu, & clamore leniret. Equidem is sum, qui plausus, cum à popularibus civibus tribuerentur, semper contempserim: idem cum à summis, medijs, infimis, cum denique ab universis hoc idem fit: cumque ij, qui antè sequi Populi consensum solebant, fugiunt: non plausum illum, sed iudicium puto. Sin hæc leviora vobis videntur, quæ sunt gravissima: num etiam hoc contentis, quod sensistis tam charam Populo Rom. vitam A. Hirtii fuisse? Satis enim erat probatum illum esse Populo Romano, ut est: iucundum amicis, in quo vincit omnes: charum suis, quibus est ipse charissimus: tantam tamen sollicitudinem bonorum, tantum timorem omnium, in quo meminimus? Certè in nullo. Quid igitur? Hoc vos, per Deos immor-

R 3

ta:

tales, quale sit, non interpretamini: quid eos de vestra vita cogitare censetis, quibus eorum, quos sperant Republicæ consulaturos, vita tam chara sit? Cæpi, P. C. reversionis meæ fructum: quoniã ea dixi, ut quicumque casus consecutus esset, extaret conscientiæ meæ testimonium, & sum à vobis benignè, ac diligenter auditus. Quæ potestas, si mihi sapius sine meo, vestroque periculo fiet, utar: si minus quantum potero, non tam mihi me, quàm Reipublicæ reservabo. Mihi ferè satis est quod vixi, vel ad ætatem, vel ad gloriam: huc siquid accesserit, non tam mihi, quàm vobis, rei que publicæ accesserit.

IN M. ANTONIUM PHILIPPICA. IX.

ORATIO.

Vellem dii immortales fecissent, P. C. ut vivo potius Ser. Sulpitio gratias ageremus, quàm mortuo honores quæreremus. Nec verò dubito, quàm si ille vir renuntiare legationem potuisset, reditus eius, & nobis gratus fuerit, & Reipub. salutaris futurus: non quod L. Philippo, & L. Pisoni aut studium, aut

cura defuerit in tanto officio, tantoque munere, sed cum Ser. Sulpitius ætate illos anteciret, sapientiã omnes, subito ereptus è causa totam legationem orbam, & debilitatam reliquit. Quod si cuiquam iustus honos habitus est in morte legato, in nullo iustior, quàm in Ser. Sulpitio reperietur. Cæteri, qui in legatione mortem obierunt, ad incertum vitæ periculum, sine ullo mortis metu, profecti sunt. Ser. Sulpitius cum aliqua perveniendi ad Marcum Antonium spe profectus est, nulla revertendi: qui cum ita effectus esset, ut si ad gravem valetudinem labor vitæ accessisset, sibi ipsi diffideret, non recusavit, quo minus vel in extremo spiritu, siquam opè: Reip. afferre posset, experiretur. Itaque non illum vis hyemis, non nives, non longitudo itineris, non asperitas viarum, non morbus ingravescens retardavit: cumque iam ad congressum, colloquiumque eius pervenisset, ad quem erat missus, in ipsa cura, & meditatione obeundi sui muneri excessit è vita. Ut igitur alia, sic hoc, C. Pansa, præclare, quod nos ad ornandum Ser. Sulpitium cohortatus es, & ipse multa copiose de illius laude dixisti: quibus à te dictis, nihil præter sententiam dicerem, nisi P. Servilio respondendum putarem, qui hunc honorem statuz nemini tribuendum censuit, nisi qui ferro esset in legatione interfectus. Ego autem, P. C. sic interpretor sensisse ma-